

I lys av rapporten «Rettighets- og lisensspørsmål ved åpen publisering» (Kielland 2020) – innspill HVL om arbeid videre for å nå målet om OA

Det vises til tidligere avholdt [høring](#) om veilederen til Plan S og [innspillet](#) fra HVL. [Det den gang leverte innspillet](#) vil i noen grad bygges videre på i det følgende innspillet.

I [veilederen](#) omtales [CC-BY](#) (Attribution 4.0) som (en) "default"(-lisens), men [CC BY-SA](#) 4.0 license og publishing in the public domain ([CC0](#)) godtas også. Som Kielland påpeker, åpnes det i [veilederen](#)¹ også unntaksvis for [CC BY-ND](#), «som ikke tillater at andre gjør endringer» (2020:6).

Kritikken mot Plan S' (Plan S-[veilederens](#)) lisensbestemmelser – fra landets ledende ekspert på opphavsrett, Olav Torvund ([her](#) og [her](#)) og fra [Forskerforbundet](#) – har i første rekke (men ikke utelukkende) rettet seg mot at andre skal kunne endre forskerens publikasjoner/tekster. Kielland (2020:66) bemerker:

Plan S forutsetter at publisering skal skje under den mest omfattende Creative Commons-lisensen [CC BY](#). Denne gir tillatelse til alle former for bearbeidelser og åpner for omfattede endringer av vitenskapelige verk. Det kan her stilles spørsmål om krav om en slik overdragelse griper inn i forskernes akademiske rettigheter. Dette innebærer at et pålegg om lisensiering under en åpen lisens som gir tillatelse til bearbeidelser ikke nødvendigvis kan håndheves overfor forskningsansatte.

En måte å **døyve** kritikken mot/støyen omkring Plan S' lisensbestemmelser på ville være å tolke unntaket [CC BY-ND](#) (se anm. 1) vidt, dvs. i praksis godta også denne lisensen som altså ikke tillater at andre gjør endringer. Et argument som ofte blir trukket frem, for den mest liberale lisensen [CC BY](#) er muligheten til såkalt tekst- og datautvinning (text- and data mining), «automatisert analyse som brukes for å finne mønstre, sammenhenger og trender i store digitale datasett» (Kielland 2020:30).² Slik utvinning «innebærer i mange tilfeller også at det fremstilles bearbeidede versjoner av det lisensierte verket» (ibid.). En interessant påpekning i rapporten er at en ND-lisens ikke vil være til hinder for tekst- og datautvinning ettersom det først er idet de modifiserte versjonene gjøres tilgjengelig for allmennheten at ND-begrensningen trer i kraft (ibid.). Man har – uavhengig av lisens – anledning til å fremstille eksemplarer til eget bruk. Vår bemerkning til dette er at en ND-lisens like fullt vil være til hinder for åpen vitenskap fordi datasett basert på slik tekstutvinning ikke vil kunne publiseres.

Det – å tolke unntaket [CC BY-ND](#) vidt, dvs. i praksis godta også denne lisensen som altså ikke tillater at andre gjør endringer – alene vil imidlertid ikke være nok til å fjerne kritikken mot/støyen omkring Plan S' lisensbestemmelser – og Plan S generelt. Torvunds kritikk retter seg også mot andres muligheter til å tjene penger på forskerens publikasjoner/tekster; han mener derfor at det burde vært valgt «en lisens som ikke tillater kommersiell bruk»³, en såkalt Non Commercial- eller NC-lisens. En liknende bemerkning finnes i et [brev](#) fra Forskerforbundet til Kunnskapsdepartementet 1. februar 2019:

¹ "cOAlition S members may approve the use of the CC BY-ND license for individual articles, provided that this is explicitly requested and justified by the grantee."

² Kielland (ibid.) bemerker:

Proessen bak tekst- og datautvinning består typisk i å (i) identifisere hvilke data som skal analyseres; (ii) kopiere dataene, ved å prosessere dem til et maskinlesbart format, eventuelt lagre dataene for videre behandling; (iii) ekstrahere relevante data; (iv) rekombinere dataene for å identifisere relevante mønstre.

³ <https://www.forskerforum.no/plan-s-skandalost-darlig-utredet/>

Plan S stiller [...] krav om en spesifikk lisens, [CC BY](#) 4.0, som vi mener er i strid med norsk opphavsrett. [...] Vi [...] mener at dersom en skal benytte en CC-lisens, så må dette være [CC BY NC ND](#), som ikke er i strid med [norsk åndsverkslov](#), § 5.

Men som Kielland påpeker, åpnes det i [Plan S-veilederen](#) ikke for [CC BY-NC](#) «som ikke tillater kommersiell bruk» ([2020:6](#)).⁴

HVL støtter målet om allmenn Open Access til forskningspublikasjoner; men for å unngå («unødvendig») støy rundt lisensbetingelsene, kunne – som HVL ved [høring](#) om veilederen til Plan S bemerket i sitt [innspill](#) – alle Creative Commons-lisenser vært godtatt.

⁴ I [den tidligere versjonen av Plan S-veilederen](#) var dette sagt eksplisitt, «cOAlition S will, therefore, not accept the non-commercial ([CC BY-NC](#)) variant»; i den [nåværende reviderte versjonen](#) er NC-lisens ikke nevnt.